

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی
گروه زبان‌شناسی و آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان

عنوان

بررسی میزان تأثیر قصه‌گویی و قصه‌خوانی بر درک مطلب شنیداری

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر مدرسی قوامی

استاد مشاور: سرکار خانم دکتر رقیب‌دوست

استاد داور: جناب آقای دکتر کوروش صفوی

پژوهشگر: لیلا بنفشه

رساله برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان

بهمن ۱۳۸۸

فرم گردآوری اطلاعات پایان نامه
کتابخانه مرکزی دانشگاه علامه طباطبائی

عنوان:	بررسی میزان تأثیر قصه گویی و قصه خوانی بر درک مطلب شنیداری
نویسنده/محقق:	لیلا بنفشه
مترجم:	ندارد
استاد راهنما:	سرکار خانم دکتر مدرسی قوامی
استاد مشاور:	سرکار خانم دکتر رقیب دوست
استاد داور:	جناب آقای دکتر کوروش صفوی
کتابنامه:	دارد
واژه نامه:	دارد
نوع پایان نامه:	بنیادی: ☐ توسعه ای: ☐ کاربردی: ☒
مقطع تحصیلی:	کارشناسی ارشد
سال تحصیلی:	۸۸-۸۹
محل تحصیل:	تهران
نام دانشکده:	دانشکده ادبیات و زبان های خارجی
نام دانشگاه:	دانشگاه علامه طباطبائی
تعداد صفحات:	۱۳۹
گروه آموزشی:	زبان شناسی و آموزش زبان فارسی
کلید واژه ها به زبان فارسی:	قصه گویی، قصه خوانی، درک مطلب شنیداری، آموزش زبان فارسی.
کلید واژه ها به زبان انگلیسی:	Storytelling, Story Reading, Listening Comprehension, Teaching Persian language.

چکیده

الف. موضوع و طرح مسئله (اهمیت موضوع و هدف):

از آنجا که اهمیت مهارت شنیداری در رشد توانش زبانی روشن است اما درباره راهکارهای تقویت این مهارت و درک شنیداری پژوهش‌های زیادی انجام نشده و تحقیق‌ها و پژوهش‌ها در این باره بسیار محدود می‌باشد. در این پژوهش سعی بر آن است تا قصه‌گویی به عنوان راهکاری مناسب برای ارتقاء سطح درک شنیداری زبان‌آموزان معرفی شود و چنانچه نتیجه گرفته شود که قصه‌گویی موجب ارتقاء درک شنیداری زبان‌آموزان می‌شود یعنی زبان‌آموزانی که سطح مهارت شنیداری بالاتری دارند همان‌هایی هستند که درک شنیداری بهتری داشته‌اند به یافته مهمی دست خواهیم یافت که باید آموزش این هنر را در برنامه آموزشی زبان‌آموزان بگنجانیم.

ب. مبانی نظری شامل مرور مختصری از منابع، چارچوب نظری و پرسش‌ها و فرضیه‌ها:

درفریند یادگیری زبان، معمولاً ترتیب شنیدن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن درباره مهارت‌های چهارگانه منطقی به‌نظر می‌رسد. اهمیت شنیدن نه فقط به آن دلیل است که اولین مهارتی است که در زبان اول فراگرفته می‌شود، بلکه این مهارت بیش از سایر مهارت‌ها به کار گرفته می‌شود. به‌طور متوسط افراد دو برابر آن‌چه صحبت می‌کنند، چهار برابر آن‌چه می‌خوانند و پنج برابر آن‌چه می‌نویسند، می‌شنوند (هولدن، ۲۰۰۱)

به‌عقیده وندرگرفت (۲۰۰۴)، شنیدن یکی از چالش‌برانگیزترین مهارت‌ها برای زبان‌آموزان زبان دوم است، زیرا با تکیه بر اطلاعاتی که از طریق مهارت شنیدن کسب می‌کنند، دانش لازم را برای به‌کارگیری زبان پی‌ریزی می‌کنند. در واقع، شنیدن درون‌داد لازم برای تمرین و فراگیری زبان دوم را در اختیار آن‌ها قرار می‌دهد.

پرسش‌های پژوهش:

- ۱- آیا تأثیر قصه‌خوانی و قصه‌گویی بر درک مطلب شنیداری فارسی‌آموزان یکسان است؟
- ۲- آیا روند درک مطلب شنیداری در طول برنامه قصه‌گویی ثابت است؟
- ۳- آیا روند درک مطلب شنیداری در طول برنامه قصه‌خوانی ثابت است؟
- ۴- آیا روند درک مطلب شنیداری در ابتدای هر دو برنامه قصه‌خوانی و قصه‌گویی یکسان است؟
- ۵- آیا روند درک مطلب شنیداری در اواخر هر دو برنامه قصه‌خوانی و قصه‌گویی یکسان است؟

فرضیه‌های پژوهش:

- ۱- تأثیر قصه‌خوانی و قصه‌گویی بر درک مطلب شنیداری فارسی‌آموزان یکسان نیست.
- ۲- روند درک مطلب شنیداری در طول برنامه قصه‌گویی ثابت است.
- ۳- روند درک مطلب شنیداری در طول برنامه قصه‌خوانی ثابت است.
- ۴- روند درک مطلب شنیداری در ابتدای هر دو برنامه قصه‌خوانی و قصه‌گویی یکسان است.
- ۵- روند درک مطلب شنیداری در اواخر هر دو برنامه قصه‌خوانی و قصه‌گویی یکسان نیست.

پ. روش تحقیق شامل تعریف مفاهیم، روش تحقیق، نمونه گیری و روش های نمونه گیری، ابزار اندازه گیری، نحوه اجرای آن، شیوه گردآوری، تجزیه و تحلیل داده ها:

قصه: قصه از برجسته ترین و رایج ترین گونه های ادبیات عامه است که با طبیعت و زندگی مردم پیوند نزدیک دارد.

قصه گو: قصه گو کسی است که تصمیم دارد با استفاده از فن قصه گویی قصه ای را برای مخاطبانش باز گو کند تا پیام قصه را مؤثرتر انتقال دهد

قصه گویی: قصه گویی یکی از مهم ترین راه های ارتباط «یک فرد» با «تعدادی دیگر» است و مثل هر ایجاد و ارتباط دیگری بستگی تام به مهارت برخورد، ابتکارات عاطفی و ظرافت های حسی حرکتی شخص قصه گو دارد.

قصه خوانی: قصه خوانی ساده ترین شیوه ارائه یک قصه از سوی قصه گو است. در این کار قصه گو، متن قصه را به دست می گیرد و آن را از روی کتاب یا کاغذ برای مخاطب هایش می خواند.

درک شنیداری: درک شنیداری فعالیت پیچیده ای است که به کوشش ذهنی بنیادی نیاز دارد و ساز و کاری کاملاً پویاست. درک شنیداری در یادگیری و آموزش زبان مؤلفه یا مهارتی جداگانه محسوب می شود.

جامعه مورد تحقیق: آزمودنی ها در این پژوهش ۲۴ دانش آموز غیرایرانی از بخش بین الملل مدرسه تطبیقی تهران می باشند.

روش تحقیق: زبان آموزان دو گروه ۱۲ نفره را تشکیل می دهند. قصه ای برای یک گروه به صورت قصه گویی توسط قصه گویی مجرب برگزار می شود و برای گروه دیگر همان قصه، قصه خوانی می شود. پس از پایان قصه از هر دو گروه آزمونی مشابه به عمل آمد. این آزمون در ۳۰ سؤال و به صورت چهارگزینه ای برگزار گردید. پس از پایان آزمون، داده ها جمع آوری شدند و در مرحله تحلیل داده ها از بسته نرم افزاری SPSS استفاده شد و نتایج به دست آمده به صورت جدول و نمودار ارائه گردیدند.

ت. یافته های تحقیق:

۱- زبان آموزان از قصه خوانی و به خصوص قصه گویی به عنوان راهکارهای آموزشی بسیار استقبال می کنند.

۲- با توجه به سطح متوسط زبانی زبان آموزان و دایره واژگانی محدود آن ها می توان گفت که قصه خوانی و قصه گویی هر دو بر درک مطلب شنیداری تأثیر دارد، اما این تأثیر بسیار متفاوت است.

۳- در بررسی تأثیر قصه گویی بر درک مطلب شنیداری مشخص شد میزان درک شنیداری آزمودنی ها در طول برنامه قصه گویی تقریباً ثابت است.

۴- ثابت بودن درک شنیداری در برنامه قصه گویی می تواند نشان دهنده میزان انگیزه و شوق زبان آموزان در پیگیری ادامه داستان باشد. زیرا داستان مورد نظر برای قصه گویی تقریباً طولانی بود، اما آزمودنی ها مشتاقانه قصه گو را تا پایان قصه همراهی کردند.

۵- در طول برنامه قصه خوانی درک مطلب شنیداری یکسان نبود. نتایج داده‌ها نشان داد که درک شنیداری در طول این برنامه روند رو به کاهشی را طی نموده است. این مسئله گویای عدم همراهی کامل زبان‌آموزان با قصه‌خوان و همچنین پیگیری ماجراهای داستان تا انتها می‌باشد.

۶- با توجه به نتایج به دست آمده مشخص شد تأثیر قصه‌گویی بر درک مطلب شنیداری بیشتر از تأثیر قصه‌خوانی است.

۷- بررسی‌های بیشتر نشان داد تأثیر قصه‌خوانی بر درک مطلب شنیداری در همان ابتدای برنامه نیز کمتر از تأثیر قصه‌گویی بر درک مطلب شنیداری در همان محدوده زمانی است.

۸- تفاوت معنادار در میزان درک مطلب در انتهای برنامه‌های قصه‌گویی و قصه‌خوانی نیز بیشتر مشاهده می‌شود.

ث. نتیجه‌گیری و پیشنهادهای تحقیق:

زبان‌آموزان با وجودی که سطح زبانی متوسط و دایره واژگانی محدود داشتند به خوبی برنامه‌های قصه‌خوانی و قصه‌گویی را سپری کردند و از عهده آزمون درک مطلب نیز به خوبی برآمدند، چراکه معنی و مفهوم اکثر کلمات را در طول برنامه‌های قصه‌خوانی و قصه‌گویی درک کرده بودند. همچنین زبان‌آموزان در هر دو گروه قصه‌گویی و قصه‌خوانی نه تنها دچار اضطراب و نگرانی بابت آزمون نشدند، بلکه بی‌صبرانه مشتاق اجرای برنامه‌های قصه‌خوانی و قصه‌گویی بودند. چرا که می‌خواستند با حضور در این فضا از جو خشک و رسمی محیط آموزشی خود رها شوند و یادگیری را در فضا و محیطی دیگر تجربه کنند.

با در اختیار داشتن یافته‌ها و نتایج پژوهش حاضر و بستر اطلاعاتی فراهم آمده، پیشنهاد می‌شود تا در زمینه مهارت شنیداری و همچنین ارتقاء درک شنیداری، پژوهش و تحقیقات بیشتری صورت گیرد تا در صورت تأیید شدن نتایج به دست آمده، از این تحقیقات به طور جدی‌تر در برنامه‌ریزی‌های آموزشی استفاده شود و در صورت نیاز، جهت تهیه و تدوین مواد درسی لازم در این زمینه گام‌های مؤثری برداشته شود.

صحت اطلاعات مندرج در این فرم بر اساس محتوای پایان‌نامه و ضوابط مندرج در فرم را گواهی می‌نمایم.

نام استاد راهنما:

سمت علمی:

نام دانشکده:

رئیس کتابخانه:

تقدیم به مهربانی‌های بی‌شائبه بزرگ زنی به اسم مادر که
بی‌یاوری‌های همدلانه‌اش قدم از قدم نمی‌توانستم برداشت.

تقدیم به حمایت‌های بی‌دریغ پدر که بی‌دعاهای همراهانه‌اش
راه دشوار می‌نمود.

تقدیم به همسرم برای هم‌دلی‌ها، هم‌قدمی‌ها و
هم‌یاری‌هایش ...

تقدیم به تشویق‌های بی‌نظیر خواهر و برادرم که بی‌نگاه
هماهنگشان امید رنگ می‌باخت.

فرزندم! کوشش‌های امروز آبیاری نازک نهالِ تعقل و
خردمندی است تا آنگاه که بالیدی شاخسارانش سر بر عرش
بساید.

سپاس از بلند مرتبه کردگاری که در صحیفهٔ مبینش به قلم سوگند خورد و فرمان داد به خوانش و دانش که هدف خلقت است و غایت نهایی آفرینش.

باتشکری خالص از محضر گرانمایه اساتیدی که طلیعه‌دار بالندگی و فرهیختگی اند و انوار درخشان آسمان این مرز و بوم.

بدین وسیله سپاس خالصانه و فائقهٔ خویش را نثار مقام علمی مدیر محترم گروه زبان‌شناسی جناب آقای دکتر دبیرمقدم می‌نمایم.

سپاس صمیمانه و فروتنانهٔ حقیر نیز نثار جایگاه مثال‌زدنی سرکار خانم دکتر مدرسی قوامی است که تلاش من بی‌راهنمایی گشاده‌دستانهٔ ایشان امکان بروز و ظهور نمی‌یافت.

همچنین تشکر عمیق خود را خدمت استاد گرانقدرم سرکار خانم دکتر رقیب‌دوست عرضه می‌دارم که نقش بسیار مهمی در مشاورهٔ پایان‌نامهٔ اینجانب داشته‌اند.

چکیده فارسی

پژوهش حاضر به بررسی میزان تأثیر قصه‌گویی و قصه‌خوانی بر درک مطلب شنیداری بر اساس عملکرد ۲۴ فارسی‌آموز غیرایرانی می‌پردازد. در این پژوهش قصه‌گویی و قصه‌خوانی به عنوان راهکارهای شنیداری، جهت افزایش مهارت شنیدن انتخاب شدند. برای انجام این پژوهش آزمون شنیداری به صورت قصه‌گویی و قصه‌خوانی برگزار گردید و در آخر از پرسش‌نامه استفاده شد. فارسی‌آموزان بر اساس نمره درک شنیداری، در هر دو گروه با هم مقایسه شدند. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد درک مطلب شنیداری در گروه قصه‌گویی به طور معناداری بیشتر از گروه قصه‌خوانی است. در بررسی روند درک مطلب شنیداری در گروه قصه‌گویی ۱۵ سؤال اول پرسش‌نامه با ۱۵ سؤال آخر آن مقایسه شد، این مقایسه تفاوت معناداری را نشان نداد یعنی روند درک مطلب شنیداری در گروه قصه‌گویی تقریباً ثابت است. مراحل ذکر شده برای بررسی روند درک مطلب شنیداری در گروه قصه‌خوانی نیز تکرار شد، وجود تفاوت معنادار بین میانگین نمرات در ۱۵ سؤال اول پرسش‌نامه با ۱۵ سؤال آخر آن نشان دهنده کاهش روند درک مطلب شنیداری در برنامه قصه‌خوانی است. در مرحله بعد ۱۵ سؤال اول پرسش‌نامه‌ها در دو گروه قصه‌گویی و قصه‌خوانی مقایسه شدند و با وجود آنکه فرض بر آن بود در روند درک مطلب شنیداری آن‌ها در این مرحله تفاوتی وجود ندارد در مقایسه آماری تفاوت معناداری مشاهده شد؛ درک مطلب شنیداری در ابتدای برنامه قصه‌گویی نیز بیشتر از درک مطلب در برنامه قصه‌خوانی است. سپس ۱۵ سؤال آخر پرسش‌نامه‌ها در دو گروه قصه‌گویی و قصه‌خوانی مقایسه شدند که در این مقایسه تفاوت معناداری بین نتایج به دست آمده وجود داشت که نشان دهنده درک بهتر زبان‌آموزان در برنامه قصه‌گویی است.

کلید واژه‌ها: قصه‌گویی، قصه‌خوانی، درک مطلب شنیداری، آموزش زبان فارسی.

فهرست مطالب

فصل اول: مقدمه پژوهش

۲	۱-۱ مقدمه
۵	۲-۱ بیان مسئله
۸	۳-۱ اهمیت مسئله
۹	۴-۱ اهداف پژوهش
۹	۵-۱ پرسش‌ها و فرضیه‌های پژوهش
۱۰	۶-۱ روش پژوهش
۱۰	۱-۶-۱ نوع روش تحقیق
۱۰	۲-۶-۱ روش گردآوری اطلاعات و داده‌ها
۱۱	۳-۶-۱ جامعه آماری
۱۱	۷-۱ تعریف مفاهیم و واژگان اختصاصی طرح
۱۲	۸-۱ ساختار پژوهش

فصل دوم: مبانی قصه‌گویی

۱۵	۱-۲ مقدمه
۱۵	۲-۲ قصه‌گو و ویژگی‌های او
۱۵	۱-۲-۲ ویژگی‌های درونی
۱۸	۲-۲-۲ ویژگی‌های بیرونی
۲۰	۳-۲ قصه و مناسب بودن آن برای قصه‌گویی
۲۴	۴-۲ مخاطب‌های قصه‌گویی
۲۵	۱-۴-۲ تعداد مخاطب‌ها
۲۵	۲-۴-۲ ارتباط روحی طرفین

۲۶	۳-۴-۲ جداسازی سنی
۲۶	۴-۴-۲ ناسازگاران
۲۸	۵-۲ زمان، مکان و فضایی که قصه‌گویی در آن شکل می‌گیرد
۲۸	۱-۵-۲ مکان قصه‌گویی
۲۹	۲-۵-۲ قصه‌گویی در کلاس درس
۳۲	۳-۵-۲ زمان قصه‌گویی و فضای آن
۳۳	۶-۲ مراحل مقدماتی کار قصه‌گویی
۳۳	۱-۶-۲ حفظ طرح قصه
۳۴	۲-۶-۲ آماده کردن قصه
۳۷	۳-۶-۲ کارت قصه‌گویی
۴۰	۴-۶-۲ تمرین
۴۱	۵-۶-۲ نرمش
۴۱	۶-۶-۲ مقدمه اجرا
۴۲	۷-۶-۲ اجرا
۴۳	۷-۲ شیوه‌ها و فنون قصه‌گویی
۴۳	۱-۷-۲ قصه خوانی
۴۴	۲-۷-۲ قصه‌گویی ساده
۴۷	۸-۲ نتیجه‌گیری از قصه‌ای که گفته می‌شود

فصل سوم: مبانی نظری

۵۰	۱-۳ مقدمه
۵۰	۲-۳ مهارت‌های زبانی
۵۱	۱-۲-۳ مهارت گوش دادن
۵۲	۲-۲-۳ عوامل مؤثر در گوش دادن

۵۳	۳-۲-۳ مهارت صحبت کردن
۵۳	۴-۲-۳ مهارت خواندن
۵۳	۵-۲-۳ مهارت نوشتن
۵۴	۶-۲-۳ روابط متقابل میان گوش دادن و صحبت کردن و مهارت‌های زبانی دیگر
۵۵	۳-۳ ارتباط شفاهی
۵۶	۴-۳ فراگیری زبان دوم
۵۷	۵-۳ فراگیری مهارت‌های زبان دوم از دیدگاه شناختی
۵۸	۶-۳ فراگیری مهارت شنیدن در زبان اول و دوم
۶۰	۷-۳ اهمیت شنیدن در فراگیری زبان دوم
۶۱	۸-۳ الگوهای پردازشی شنیدن
۶۱	۱-۸-۳ پردازش بالا به پایین: دانش پیشین
۶۲	۲-۸-۳ پردازش پایین به بالا: دانش زبانی
۶۳	۳-۸-۳ تعامل دانش زبانی و دانش پیشین در جریان کاستی‌های درک شنیداری
۶۵	۹-۳ راهبردهای زبان‌آموزی
۶۸	۱-۹-۳ راهبردهای شنیداری
۷۱	۱۰-۳ قصه و مهارت‌های زبان
۷۱	۱-۱۰-۳ قصه و مهارت نوشتن
۷۱	۲-۱۰-۳ قصه و مهارت خواندن
۷۲	۳-۱۰-۳ قصه و مهارت شنیدن
۷۳	۴-۱۰-۳ قصه و راهبردهای شنیداری
۷۵	۱-۴-۱۰-۳ استفاده از اطلاعات رجعی
۷۵	۲-۴-۱۰-۳ به حاشیه کشیدن نکات گنگ و نامفهوم
۷۶	۳-۴-۱۰-۳ استفاده از بافت
۷۶	۴-۴-۱۰-۳ استفاده از نشانه‌های صوتی و دیداری
۷۶	۵-۴-۱۰-۳ بیان فرضیه

۷۶ ۳-۱۰-۵ انجام تمرین‌های مفید پس از قصه‌گویی

۷۹ ۳-۱۰-۶ فواید قصه‌گویی

فصل چهارم: روش پژوهش و تحلیل داده‌ها

۸۶ ۴-۱ روش پژوهش

۸۶ ۴-۱-۱ مقدمه

۸۶ ۴-۱-۲ آزمودنی‌ها

۸۷ ۴-۱-۳ طرح پژوهش

۸۸ ۴-۱-۴ ابزار پژوهش

۸۸ ۴-۱-۴-۱ قصه

۸۹ ۴-۱-۴-۲ قصه‌گو

۹۰ ۴-۱-۴-۳ آزمون

۹۰ ۴-۱-۴-۱-۳ آزمون درک مطلب شنیداری

۹۱ ۴-۱-۴-۳-۲ زبان آزمون

۹۱ ۴-۱-۴-۳-۳ آزمون کتبی

۹۱ ۴-۱-۴-۳-۴ پاسخ‌های چندگزینه‌ای

۹۲ ۴-۱-۴-۳-۵ زمان آزمون

۹۳ ۴-۱-۴-۳-۶ پایایی آزمون

۹۳ ۴-۱-۴-۳-۷ روش اجرای آزمون و گردآوری داده‌ها

۹۴ ۴-۱-۵ روش تحلیل داده‌ها

۹۵ ۴-۱-۶ مشکلات و محدودیت‌های پژوهش

۹۶ ۴-۲ تحلیل داده‌ها

۹۶ ۴-۲-۱ مقدمه

۹۶ ۴-۲-۲ تحلیل اطلاعات و داده‌ها

۹۷ ۴-۲-۲-۱ مقایسه دو گروه قصه‌گویی و قصه‌خوانی

- ۹۸ ۲-۲-۲-۴ بررسی میزان درک مطلب در گروه قصه‌گویی
- ۱۰۰ ۳-۲-۲-۴ بررسی میزان درک مطلب در گروه قصه‌خوانی
- ۱۰۱ ۴-۲-۲-۴ بررسی میزان درک مطلب در ۱۵ سؤال اول گروه‌های قصه‌گویی و قصه‌خوانی
- ۱۰۳ ۵-۲-۲-۴ بررسی میزان درک مطلب در ۱۵ سؤال آخر گروه‌های قصه‌گویی و قصه‌خوانی

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

- ۱۰۶ ۱-۵ مقدمه
- ۱۰۶ ۲-۵ پرسش و فرضیه پژوهش
- ۱۰۹ ۳-۵ یافته‌های پژوهش
- ۱۱۰ ۴-۵ بحث
- ۱۱۳ ۵-۵ پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی

- ۱۱۴ کتابنامه انگلیسی
- ۱۱۷ کتابنامه فارسی

پیوست

- ۱۱۹ واژه‌نامه فارسی به انگلیسی
- ۱۲۲ واژه‌نامه انگلیسی به فارسی
- ۱۲۵ پیوست ۱: پرسش‌نامه فردی
- ۱۲۶ پیوست ۲: متن قصه
- ۱۳۴ پیوست ۳: سؤالات آزمون

فهرست جدول‌ها

- جدول ۴-۱ میانگین نمرات در دو گروه قصه‌گویی و قصه‌خوانی ۹۷
- جدول ۴-۲ مقایسه میانگین نمرات در دو گروه قصه‌گویی و قصه‌خوانی ۹۷
- جدول ۴-۳ میانگین نمرات گروه قصه‌گویی در ۱۵ سؤال اول با ۱۵ سؤال آخر پرسش‌نامه ۹۸
- جدول ۴-۴ مقایسه تفاوت میانگین نمرات گروه قصه‌گویی در ۱۵ سؤال اول پرسش‌نامه با ۱۵ سؤال آخر ۹۹
- جدول ۴-۵ میانگین نمرات گروه قصه‌خوانی در ۱۵ سؤال اول با ۱۵ سؤال آخر پرسش‌نامه ۱۰۰
- جدول ۴-۶ مقایسه تفاوت میانگین نمرات گروه قصه‌خوانی در ۱۵ سؤال اول پرسش‌نامه با ۱۵ سؤال آخر ۱۰۰
- جدول ۴-۷ میانگین نمرات دو گروه قصه‌گویی و قصه‌خوانی در ۱۵ سؤال اول پرسش‌نامه آنها ۱۰۲
- جدول ۴-۸ مقایسه تفاوت میانگین نمرات دو گروه قصه‌گویی و قصه‌خوانی در ۱۵ سؤال اول پرسش‌نامه آنها ۱۰۲
- جدول ۴-۹ میانگین نمرات دو گروه قصه‌گویی و قصه‌خوانی در ۱۵ سؤال آخر پرسش‌نامه آنها ۱۰۳
- جدول ۴-۱۰ مقایسه تفاوت میانگین نمرات دو گروه قصه‌گویی و قصه‌خوانی در ۱۵ سؤال آخر پرسش‌نامه آنها ۱۰۴

فهرست شکل‌ها

۳۲	شکل ۱-۲ مدل نشستن نیم‌دایره
۳۶	شکل ۲-۲ ساختمان ملودرام بسیاری از قصه‌ها که برای گفتن مناسب هستند
۳۹	شکل ۳-۲ صفحه نخست کارت قصه‌گویی
۵۴	شکل ۱-۳ روابط متقابل میان گوش دادن و صحبت کردن و مهارت‌های زبانی دیگر
۶۷	شکل ۲-۳ نمودار طبقه بندی راهبردهای زبان‌آموزی برگرفته از آکسفورد و نیکوس
۶۸	شکل ۳-۳ نمودار طبقه بندی راهبردهای زبان‌آموزی برگرفته از وندرگریفت
۹۸	شکل ۱-۴ مقایسه نمرات میانگین دو گروه قصه‌گویی و قصه‌خوانی
۹۹	شکل ۲-۴ مقایسه نمرات میانگین گروه قصه‌گویی در ۱۵ سؤال اول پرسش‌نامه با ۱۵ سؤال آخر
۱۰۱	شکل ۳-۴ مقایسه نمرات میانگین گروه قصه‌خوانی در ۱۵ سؤال اول پرسش‌نامه با ۱۵ سؤال آخر
۱۰۳	شکل ۴-۴ مقایسه نمرات میانگین دو گروه قصه‌گویی و قصه‌خوانی در ۱۵ سؤال اول پرسش‌نامه آن‌ها
۱۰۴	شکل ۵-۴ مقایسه نمرات میانگین دو گروه قصه‌گویی و قصه‌خوانی در ۱۵ سؤال آخر پرسش‌نامه آن‌ها

فصل ۱

مقدمه پژوهش

پژوهشگران و آموزگاران عرصه آموزش زبان دوم امروزه به این نکته پی برده‌اند که یک روش آموزشی به تنهایی نیازهای زبان آموزان سنین مختلف با سبک‌های یادگیری متفاوت، زمینه‌های قبلی گوناگون و میزان متفاوت انگیزه را برآورده نمی‌کند. لذا امروزه شاهد پیدایش انواع شیوه‌های ارتباطی جدید هستیم که عمدتاً در آموزش زبان دوم به بزرگسالان مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این شیوه‌ها تلاش می‌شود تا محیطی عاری از تهدید فراهم آید که در آن آموزگاران و هم‌کلاسی‌ها حامی هریک از یادگیرندگان هستند. بدین ترتیب، می‌توان به جنبه عاطفی و پیچیده شخصیت زبان آموز نیز پرداخت، جنبه‌ای که در گذشته اغلب نادیده گرفته شده است.

درفریند یادگیری زبان، معمولاً ترتیب شنیدن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن درباره مهارت‌های چهارگانه منطقی به نظر می‌رسد. اهمیت شنیدن نه فقط به آن دلیل است که اولین مهارتی است که در زبان اول فراگرفته می‌شود، بلکه این مهارت بیش از سایر مهارت‌ها به کار گرفته می‌شود. به طور متوسط افراد دو برابر آن چه صحبت می‌کنند، چهار برابر آن چه می‌خوانند و پنج برابر آن چه می‌نویسند، می‌شنوند (هولدن^۱، ۲۰۰۱: ۲۵۹، به نقل از دارچینیان، ۱۳۸۸: ۲).

به عقیده وندرگرفت^۲ (۲۰۰۴: ۳، به نقل از دارچینیان، ۱۳۸۸: ۲)، شنیدن یکی از چالش برانگیزترین مهارت‌ها برای زبان آموزان زبان دوم است، زیرا با تکیه بر اطلاعاتی که از طریق مهارت شنیدن کسب می‌کنند، دانش لازم را برای به کارگیری زبان پی‌ریزی می‌کنند. در واقع، شنیدن درون‌داد لازم برای تمرین و فراگیری زبان دوم را در اختیار آن‌ها قرار می‌دهد.

---

^۱. W.R. Holden

^۲. L. Vandergrift

در پژوهش‌های مربوط به آموزش زبان دوم، با این که درک شنیداری یکی از مهم‌ترین مهارت‌های مورد نیاز زبان‌آموزان است اما کم‌ترین توجه را به خود معطوف داشته است. تا پیش از دهه ۱۹۷۰، درک شنیداری فعالیتی غیرپویا محسوب می‌شد و به آن توجهی نمی‌شد و فرض بر این بود که توانایی زبان‌آموز در درک زبان شفاهی کاملاً به شیوه‌ای استنتاجی از طریق تکرار و تقلید تحقق می‌یابد. حتی کتاب یا متن آموزشی برای آموزش مهارت شنیدن وجود نداشت و گمان بر این بود که درک زبان شفاهی خودبه‌خودی صورت می‌پذیرد (وندرگرفت، ۲۰۰۴: ۴).

امروزه پژوهش‌ها در این زمینه نشانگر اهمیت شنیدن هستند. سازوکار پردازش کردن زبان شفاهی، درک کردن آن و پاسخ دادن به آن با توانایی، به آسانی و با اعتماد بیش‌تر مورد توجه قرار گرفته است. بنابراین امروزه شنیدن فعالیتی پویا تشخیص داده می‌شود که برای فراگیری زبان دوم بسیار حائز اهمیت است.

در سال‌های اخیر نیز بر نقش اساسی شنیدن در آسان کردن زبان‌آموزی تأکید بسیار شده است. اولویت قائل شدن برای مهارت شنیدن، به‌خصوص در مراحل اولیه آموزش زبان، بهره‌های شناختی، عاطفی، بازدهی و کارایی به دنبال دارد. بهره‌شناختی آن است که شنیدن، مسیر طبیعی زبان‌آموزی را در زبان اول بازمی‌تاباند و این مسیر را هموار می‌سازد. بهره‌عاطفی نیز آن است که تأکید بر آن به‌گونه‌ای مزیتی روان‌شناختی محسوب می‌شود، چراکه زبان‌آموز برای تولید بی‌درنگ زبان تحت فشار نیست و می‌تواند با آرامش توجه خود را بر درک گفتار، بهبود مهارت‌های شنیداری و درونی کردن واژه‌ها و ساختار زبان متمرکز سازد و از این طریق دیگر مهارت‌های زبانی پدیدار شوند. بهره‌بازدهی آن است که اگر زبان‌آموز مجبور نباشد به‌سرعت بخش بزرگی از زبانی را که می‌شنود، تولید کند، در تدوین مطالب و مواد آموزشی با نگرشی منطقی‌تر روبه‌رو خواهیم بود. و در آخر بهره‌کارایی آن است که پژوهش‌ها نشان داده بزرگسالان ۴۰ الی ۵۰ درصد از زمان ارتباطی را صرف

شنیدن می‌کنند، ۲۵ الی ۳۰ درصد از این زمان را به صحبت کردن، ۱۰ الی ۱۵ درصد را به خواندن و کم‌تر از ۱۰ درصد را به نوشتن اختصاص می‌دهند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت زبان‌آموزان از مهارت شنیدن بیش از دیگر مهارت‌ها استفاده می‌کنند (هولدن، ۲۰۰۱: ۲۵۸).

به عقیده اُتمن^۱ و ونّس^۲ (۲۰:۲۰۰۵)، یکی از دلایل ناکارآمدی شنوندگان زبان دوم در پردازش گفتار از آن‌جا ناشی می‌شود که زبان شفاهی شامل کلمات یا عباراتی است که شنونده می‌تواند به خوبی بشنود، اما نمی‌تواند بفهمد، زیرا بر نحو و نظام معنایی زبان احاطه کامل ندارد و دانش واژگانی او نیز بسنده نیست و زبان شفاهی خواهی‌نخواهی حاوی واژه‌های ناآشناست. یکی دیگر از دلایل، فقدان دانش پیشین^۳، دانش بافتی^۴ و اجتماعی-فرهنگی درباره زبان هدف است که خود موانعی بر سر راه درک ایجاد می‌کنند.

دانش پیشین به تجربه و انتظارات زبان‌آموز از زندگی واقعی مربوط می‌شود. در بررسی مشکلات پردازشی زبان‌آموزان زبان دوم، اهمیت این دانش آشکار می‌شود. شنیدن صرفاً مستلزم مشخص کردن ویژگی‌های زبانی متن شنیداری نیست، بلکه باید بین پیام شفاهی و آنچه شنوندگان از پیش درباره عنوان می‌دانند همخوانی ایجاد شود. در واقع، درک هنگامی تحقق می‌یابد که شنونده آنچه را می‌شنود درون بافت قرار دهد.

بنابراین، شنوندگان در تلاش برای درک اطلاعات متون شفاهی باید فرایندهای ذهنی متفاوت و پیچیده‌ای را پشت سر بگذارند. به ندرت پیش می‌آید بین دانشی که زبان‌آموزان دارند و داده‌های شنیداری که در معرض آن قرار می‌گیرند، همخوانی کاملی وجود داشته باشد؛ زبان‌آموزان برای پُر کردن خلأهای موجود در فرایند درک باید دست به تلاش‌های ویژه‌ای بزنند تا بتوانند به نحوی معنا

---

¹ . J. Othman

² . C. Vanathas

³ . prior knowledge

⁴ . contextual knowledge